

کامل خیرخواه

چهره زن در قرآن مجید

از مسایلی که از مدت‌ها مورد بحث و بررسی است و با ظهور و استقرار جمهوری اسلامی در میهن عزیزمان ، با صبر و انتظار بدان می‌نگرند، این است که آیا زن این نیم‌بیکره‌ی جامعه انسانی در حکومت اسلامی دارای چه حقوقی می‌باشد ؟ آیا زن در جامعه ایران و اسلام ، می‌تواند نقش حساس و سازنده داشته باشد ، و حکومت و دولت اسلامی ، حقوق متساوی و ارزش‌های اصیل انسانی‌اش را خواهد پذیرفت ؟

این سؤال و سؤال‌های دیگری برای برخی از مردان بویژه برای جامعه زنان مطرح است که می‌خواهند بدانند وضع آنان در آینده در جمهوری ایران چگونه خواهد بود ؟ در این جالازم است قبل از بیان و بررسی نظر اسلام پیرامون شخصیت، آزادی و حقوق زن، نگاهی هر چند گذرا بیفکنیم به مقام و حقوق زن در روم قدیم ، یونان و ایران باستان تا ببینیم در این سرزمین‌های به اصطلاح متمدن آن روز با زنان چگونه رفتار می‌شد و چه حقوقی برای آنان قائل بودند ؟

زن در روم قدیم و یونان ؟

از مطالعه و بررسی تاریخ تطور حقوق، به روشنی درمی‌یابیم که زن در روم قدیم دارای ارزش انسانی نبوده اگر تعجب نکنید باید بگوئیم که حتی بسیاری از اندیشمندان این سرزمین قهرمان پرور و قدرت‌آفرین، زنان را در زمره حیوانات قرار می‌دادند و او را فاقد روح و شعور انسانی می‌دانستند .

بر این اساس، رفتار و میان بازن ، سخت‌تأثر آور و غیر انسانی بود انتقال زن از خانه پدر به خانه شوهر که قانون ازدواج این مملکت را تشکیل می‌داد به سه‌گونه صورت می‌گرفت

که هر يك از ديگرى ظالمانه تر و غير انساني تر بوده است ، زن در قانون ازدواج يك « شى مملوك » محسوب مى شد ، هيچگونه اراده اى از خود و حق انتخاب نداشت .

اين وضع عجيب و غير عادلانه در تمام شئون حقوق رومى ها مشهور است . مثلاً اگر بدهكارى نمى توانست از عهده پرداخت ديون خود بر آيد . طلبكار در جهت استيفائى طلب خود حق داشت زن او را در اختيار خود بگيرد ! (۱)

واما در يونان ؟

سرنوشت زن در يونان بهتر از روم نبود بر حسب روايات موجود ، در يونان كه مهبط علم و انديشمندان و مركز حكمت و فلاسفه بود ، با زنان رفتار غير انساني مى شد روابط زن و مرد در اين سرزمين كه تمدن راحتى قبل از ميلاد از خود ديده و آوازه اى دانش و فلسفه اش در دنيا پيچيده بود ، فقط بر اساس تمايلات شهوانى مردان و در جهت تمتعات جنسى آنان از زن استوار بود .

چنانكه نوشته اند در يونان عقد ازدواج وجود نداشته و يونانيان در حال اختلاط مطلق زبست مى کرده اند . اطفال جز مادر خود را نمى شناختند و چون تشخيص پدر براى آنها مشكل بوده فقط بنام خانوادگى مادر ناميده مى شدند ! (۲)

پس از مدت هاى طولانى كه به تدريج در نتيجه تحولات اجتماعى ، به جاى اختلاط ، ازدواج قانونى ، رسميت يافت و كم كم عموميت پيدا كرد ، بازم رفتار با زنان بر اصول عدالت و ميزان انسانيت برقرار نبود . بطور كلي زن در يونان ، شخصيت حقوقى و اجتماعى نداشت ، شوهر مى توانست زن خود را به هر كه بخواهد قرض دهد يا به دوستان خود هبه كند پدر « دموستن » خطيب معروف يونان ، مادر او را به يكي از دوستان خويش هبه کرده بود ! « ليكورس » قانون دان و مقنن بزرگ يونان ، قرض دادن زن را به شرط اينكه اشخاص صالح ولايقى كه بتوانند فرزندان خلف و صالحى بعمل آورند تجويز کرده بود (۳)

زن در ايران باستان ؟

ايران نيز با آنكه از سرزمينهاى آباد ، نيرومند و متمدن آن روز بود رفتارى بهتر از روم و يونان با زنان نداشته است گرچه ظاهر آ بر اساس اعتقادات مذهبي ايرانيان ، خلقت زن و مرد شايد از همه اعتقادات ديگر مذاهب تعريف شده ، بيشتر بر اساس عدالت و مساوات

۱ - نگاه كنيد به كتاب حقوق زن در اسلام و اروپا ص ۳۳

۲ - همان كتاب ص ۳۸

۳ - حقوق زن در اسلام و اروپا ص ۴۰

استوار بود؛ اما در عمل و حتی در قوانین موجود ایران باستان، زن و مرد دارای اختلافات فاحشی بوده‌اند.

مدارك و شواهد بسیاری نشان می‌دهد که زنان نقشی در جامعه خود نداشته‌اند و عملاً زنان چه در سنن و آداب مرسوم آن روز و چه در قوانین مملکتی، جز کنیزانی در خدمت مرد نبوده و مسئولیتی برای آنان غیر از ارضاء شهوات مردان و انجام بسیاری از کارهای سنگین زندگی نمی‌شناختند!

چنانکه در کتاب «آزادی یا اسارت زن» شواهد بردگی و بهره‌گیری‌های غیر انسانی از زن در آثار ادبی و هنری و داوری‌های نادرست طبقات گوناگون جامعه ایران باستان را در این زمینه بخوبی نشان می‌دهد آنجا که می‌گوید: «جملگی زن را موجودی برای فرو نشانیدن آتش هوس و شهوت مرد دانسته و پیوسته طننازی و عشوه‌گری و رقاصه بودن و چاپلوسنی و حيله‌گری زن را توصیف نموده‌اند چنانکه در هیچ يك از تصاویر و نقوش بازمانده از ایران زمان ساسانیان، مجلس‌بزمی نیست که زن در آن نقشی چه به شکل نوازنده یا خواننده و چه به صورت رقاصه نداشته باشد» (۴)

این بود دورنمایی از منزلت و شخصیت زنان و رفتار مردان با آنان در مترقی‌ترین، قدرتمندترین و متمدن‌ترین کشورهای جهان قبل از اسلام و اینکه می‌کوشیم تا بنیم حقوق و شخصیت انسانی زن از نقطه نظر جهان‌بینی اسلام چیست؟

زن در جهان بینی اسلام؟

اسلام برخلاف همه آداب و سنت‌های غلط ملت‌های جهان و برخلاف همه تعالیم تحریف شده ادیان که زن را موجودی منحط و از حقوق اجتماعی برابر با مردان محروم ساخته و او را فاقد روح و شعور انسانی می‌دانستند، برای زن شخصیت و حقوق انسانی در شأن او برایش شناخته و پذیرفته است.

دقت و مطالعه در کتاب آسمانی اسلام (قرآن) آنجا که کلام خدا به مسأله زن ارتباط پیدا می‌کند، چه به صورت فردی این مسأله و چه به شکل اجتماعی آن، با ظرافت و حکمت خاصی، به مقام زن اشاره نموده و حقوقش را مورد تأکید قرار داده است.

اگر در قرآن به وسوسه‌گری و کید زن عزیز مصر اشارتی رفت و او را شیطانی برای «یوسف» پیامبر آن رسول پدیدار معرفی کرد، از مریم مادر عیسی آن بزرگ زن پاک دامن نیز فراوان صحبت کرده و سوره‌ای را هم به نام وی اختصاص داده است.

اگر قرآن از همسران نوح و لوط به عنوان زنانی ناشایسته برای مردانشان سخن به

میان آورده از زن فرعون نیز بعنوان يك زن بزرگ والگوی ایمان که گرفتار مردی آنچنان پلید بوده غفلت نورزیده است .

اگر قرآن از زنانی چون همسر « ابولهب » که در جهت تقویت طاغوت و گسترش شرک و بت پرستی تلاش کرده یاد می کند ، از زنان پاکدامن ، تاریخ ساز و کمک رسان رسالت های آسمانی پیامبران نیز همانند همسر ابراهیم و مادر موسی به عنوان الگوهای پاکی و پایداری یاد می نماید .

اصول قرآن با طرح و قبول اشتراك ، در اصل انسانیت هر گونه تصور تبعیض را هم محکوم نموده و امتیاز فردی را بر فرد دیگر جز از طریق تقوی ، علم و مجاهدت در راه خدا غیر منطقی می داند . (۵)

با این بیان ، اسلام برخلاف همه سنتها و نظرهای نادرستی که درباره زن وجود داشته و زن و مرد را دارای دو جنس و دوسرشت می دانستند ، با صراحت اعلام می کند که آن دو از يك جنس و دارای يك طینت و سرشت می باشند . (۶)

در جهان بینی اسلام ، زن يك موجود طفیلی نیست که بخاطر ارضاء شهوات مرد آفریده شده باشد . از نظر قرآن ، زن يك همسر حقیقی و هم دوش واقعی مرد است و هر يك به منزله زینت و مایه صیانت است برای آن دیگر « هن لباس لکم و انتم لباس لهن » زنان زینت و پوشش شما هستند و شما زینت و پوشش آنان .

در اینجا ممکن است خواننده بپرسد که : اگر مقام زن در تفسیر آفرینش از نظر قرآن و اسلام ، چنین منطقی و مقبول است و هر دو از دیدگاه این کتاب آسمانی از يك خمیرمایه ، لباس هستی پوشیده اند پس چرا در معارف مذهبی و احکام اسلامی که گاه (هر چند کم) دیده شده که بین زن و مرد تبعیض یا تفاوتی وجود دارد ؟ اجازه بدهید بررسی این سؤال و پاسخ آن به مقاله بعدی موکول گردد و روشن شود آیا این اختلافها به معنی تبعیض است یا تفاوت .

۵ - آئین آسمانی اسلام ملاک فضیلت و معیار برتری و مزیت انسانی را بر انسان دیگر تنها دوسه چیز می داند تقوی ؛ علم و جهاد در راه خدا .

۶ - الذی خلقکم من نفس واحدة و خلق منها زوجها . . . آیه اول از سوره نساء